

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060103

DOM
2020-12-04
Stockholm

Mål nr
F 12050-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-10-22 i mål nr F 893-19,
se bilaga A

PARTER

Klagande

Dödsboet efter J.A.

Ombud: A.V.

Motpart

1. R.G.

2. S.P.

Ombud för 1 och 2: G.Ö.

SAKEN

Inställd omprövning av XX i Luleå kommun m.m.
(Lantmäterimyndighetens ärendenummer BD18211)

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1633424

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Dödsboet efter J.A. har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom och bifalla dess ansökan om omprövning av gemensamhetsanläggningen och upphävande av ett servitut.

R.G. och **S.P.** har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med bl.a. följande tillägg och förtydliganden.

Dödsboet efter J.A.

Dödsboet äger hela den del av uthuset som är belägen på YY, vilket framgår av ett köpebrev från i juni 1984. Vid tomträttsupplåtelsen av ZZ fanns redan ett garage på fastigheten. Garaget har sedermera byggts om till ett förråd och ett nytt garage har uppförts på fastigheten. ZZ har därför inte längre behov av det aktuella uthuset.

R.G. och **S.P.**

Det fanns inget garage på ZZ när tomträkten uppläts till fastigheten. Garaget flyttades till fastigheten först i november 1984. I samband med tomträttsupplåtelsen till ZZ förvärvade den tidigare ägaren samtliga byggnader som tillhörde fastigheten, vilket inkluderar halva delen av uthuset som finns på YY.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Målet gäller ett förråd som ligger på fastigheterna YY och YX och som i den halva som ligger på YY omfattas av gemensamhetsanläggningen XX.

Gemensamhetsanläggningen inrättades i samband med att fastigheterna ZZ och YY avstyckades och uppläts med tomträtt. Vidare tillkom ett

servitut med rätt till gångväg för ZZ inom YY för att tillförsäkra ZZ åtkomst till det gemensamma förrådet. Avstyckningen och inrättandet av gemensamhetsanläggningen liksom servitutet skedde i samband med att området – en äldre bruksmiljö – detaljplanelades; detaljplanen var antagen men inte fastställd vid tiden för avstyckningen och inrättandet av gemensamhetsanläggningen. Gemensamhetsanläggningen omfattar, förutom förrådet, bl.a. också yttertakets på bostadsbyggnaden och serviceledningar för vatten och avlopp från och med kommunens förbindelsepunkt fram till första förgreningen. För en illustration av fastigheterna med bostadsbyggnaden och förrådet hänvisas till utdraget ut förrättningsakten, figur 1, s. 2 i mark- och miljödomstolens dom.

Området där bostadsbyggnaden och förrådet är beläget är i plankartan märkt med Q, vilket enligt planbestämmelserna utgör reservat för befintlig kulturhistorisk värdefull bebyggelse. Vidare gäller för bostadsbyggnaden och förrådet att om de till väsentlig del förstörs av våda, ersättningsbyggnad endast får uppföras med i huvudsak samma utformning som befintlig byggnad.

Under de snart 37 år som gemensamhetsanläggningen har funnits har ett samutnyttjande skett av förrådet. Parterna synes oense om förrådet ägs gemensamt eller enbart av YY, men denna fråga saknar betydelse för Mark- och miljööverdomstolens prövning. Av utredningen i målet framgår att det på båda fastigheterna ZZ och YY under åren efter inrättandet av gemensamhetsanläggningen har tillkommit garagebyggnader samt att det på ZZ även finns ytterligare en mindre byggnad.

För att kunna genomföra en omprövning av en gemensamhetsanläggning ska, såvitt nu är aktuellt, antingen förhållandena ha ändrats på ett sätt som väsentligen inverkar på anläggningen eller det ha framkommit ett klart behov av omprövning, se 35 § anläggningslagen (1973:1149).

Bedömningen när det gäller ändrade förhållanden är enligt praxis restriktiv, även i de fall lång tid har förflutit sedan anläggningen inrättades eller det i övrig har skett förändringar i omgivningen. För omprövning på grund av ändrade förhållanden krävs det

i princip att det är fråga om nya eller ändrade förhållanden av rent faktisk natur och inte bara om en annan bedömning av föreliggande fakta (prop. 1973:160 s. 254). I förarbetena understryks att viss restriktivitet ska präglade bedömningen av frågan om omprövning av villkoren för anläggningen (prop. 1988/89:77 s. 75).

Av handlingarna i målet framgår att lantmäterimyndigheten vid inrättandet av gemensamhetsanläggningen kände till att en stadsplan var antagen men inte fastställd för området i fråga och att det därmed skulle vara möjligt för en framtida ägare av ZZ och YY att uppföra i vart fall en komplementbyggnad på fastigheten. Det framgår också att det på båda fastigheterna relativt kort tid efter inrättandet av gemensamhetsanläggningen har uppförts ytterligare förråd/garage. Förhållandena har i och för sig ändrats, men inte på ett sätt som väsentligt inverkar på anläggningen. Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning finns det alltså inte skäl för omprövning på grund av ändrade förhållanden.

Omprövning kan också ske om det finns ett klart behov av det. Denna grund för omprövning tillkom 1989 för att möjliggöra omprövning i något större utsträckning än tidigare. Ändringen föranleddes i första hand av önskemål om att lättare kunna få tillstånd omprövning av anläggningsbeslut som gäller gemensamhetsanläggningar i bostadsområden (prop. 1988/89:77 s. 107). Bedömningen av om det föreligger ett klart behov ska göras med utgångspunkten att det är väsentligt att en gemensamhetsanläggning kan verka långsiktigt och under stabila förhållanden. I förarbetena anges att en viss restriktivitet måste präglade bedömningen av frågan om omprövning men att man inte kan bortse från att det i efterhand kan framträda ett klart behov av att kunna modifiera villkoren för anläggningen med hänsyn till vunna erfarenheter (prop. 1988/89:77 s. 75 och s. 107). Av den begränsade praxis som finns på området framgår det att omprövning har nekats när den omständighet som åberopas för omprövning redan har beaktats i den ursprungliga förrättningen. I de fall omprövning har tillåtits har det antingen funnits fel eller oklarheter i den ursprungliga förrättningen, eller förändringar i någon av de ingående eller deltagande fastigheterna.

I detta fall skapades gemensamhetsanläggningen för att ZZ, som alltså delar bostadsbyggnaden med YY, bl.a. även skulle ha tillgång till det befintliga

förrådet i ett område med äldre bruksbebyggelse. Även om denna lösning idag kan upplevas som omodern och behovet av förrådet i någon mån förändrats över tid för de båda fastigheterna, kan det inte anses föreligga ett klart behov av omprövning.

Det finns därför inte skäl att ändra mark- och miljödomstolens dom utan överklagandet ska avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Karin Wistrand och Ingrid Åhman, tekniska rådet Jan Gustafsson (skiljaktig) samt hovrättsrådet Christina Ericson, referent (skiljaktig).

Skiljaktig mening, se nästa sida.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Mattias Attorps.

SKILJAKTIG MENING

Tekniska rådet Jan Gustafsson och hovrättsrådet Christina Ericson är skiljaktiga i fråga om omprövning kan ske och anför följande.

Av handlingarna i målet framgår att lantmäterimyndigheten vid inrättandet av den aktuella gemensamhetsanläggningen kände till att en stadsplan var antagen men inte fastställd för området i fråga och att det därmed skulle vara möjligt för en framtida ägare av ZZ att uppföra i vart fall en komplementbyggnad på fastigheten. Det framgår också att bygglovshandlingar för uppförande av var sitt garage/förråd hade inlämnats till byggnadsnämnden. Bygglov hade givits för garaget/förrådet på YY före anläggningsförrättningen medan bygglovet för garaget på ZZ gavs först 1986, dvs. ca två år efter att gemensamhetsanläggningen bildades.

Beslutet att inrätta gemensamhetsanläggningen XX togs med hänsyn till den då antagna men inte fastställda detaljplanen, vilket framgår av förrättningshandlingarna från 1984. Det är dock oklart i vilken mån bygglovsansökningarna om ytterligare garage/förråd på ZZ och YY var kända för fastighetsbildningsmyndigheten. Gemensamhetsanläggningen grundades på en överenskommelse mellan parterna, varför någon prövning mot väsentlighetsvillkoret i 5 § anläggningslagen inte har gjorts vid inrättandet av gemensamhetsanläggningen.

Vi anser att förhållandena har ändrats väsentligt eftersom det inte längre är nödvändigt för ZZ att ha del av det gemensamma förrådet och att det utgör skäl för om-prövning på grund av ändrade förhållanden.

Nästa fråga är då om det även finns ett klart behov av omprövning. Denna grund för omprövning tillkom 1989 för att möjliggöra omprövning i något större utsträckning än tidigare och tanken med den nya möjligheten att ompröva vid ett klart behov var att anläggningen skulle kunna modifieras med hänsyn till vunna erfarenheter (prop. 1988/89:77 s. 75). Den föranleddes i första hand av önskemål om att lättare kunna få till stånd omprövning av anläggningsbeslut som gäller gemensamhetsanläggningar i bostadsområden (prop. 1988/89:77 s. 107).

Bedömningen av om det föreligger ett klart behov ska göras med utgångspunkten att det är väsentligt att en gemensamhetsanläggning kan verka långsiktigt och under stabila förhållanden. I förarbetena har angetts att en viss restriktivitet måste präglade bedömningen av frågan om omprövning men att man inte kan bortse från att det i efterhand kan framträda ett klart behov av att kunna modifiera villkoren för anläggningen med hänsyn till vunna erfarenheter (se prop. 1988/89:77 s. 75 och 107).

I detta fall bildades gemensamhetsanläggningen bl.a. för att även den andra halvan av parhuset skulle ha tillgång till det befintliga förrådet i ett område med äldre bruksbebyggelse. Som framgår ovan skedde bildandet med stöd av en överenskommelse och därmed utan prövning av väsentlighetsvillkoret i 5 § anläggningslagen. Det har gått lång tid sedan inrättandet, det har skett förändringar inom de deltagande fastigheterna som gör att behovet av förrådet inte är särskilt stort och den överenskommelse som bildandet av gemensamhetsanläggningen byggde på har förbytt i oenighet, varför det finns nyvunna erfarenheter som bör undersökas vid en omprövning (jämför Hovrätten för Västra Sveriges dom den 8 april 2004 i mål nr Ö 1447-03). Gemensamhetsanläggningen med ett delat äldre förråd på den ena fastigheten framstår också som otidsenlig, även om det vid bildandet var naturligt med hänsyn till den historiska användningen av förrådet.

Vi anser sammantaget att det finns skäl att ompröva gemensamhetsanläggningen. Ett eventuellt beslut angående servitutet bör fattas i samband med den omprövningen.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-10-22
meddelad i
Umeå

Mål nr F 893-19

PARTER

Klagande J.A.

Ombud: A.V.

Motparter

1. G. R.G.

2. S.P.

Ombud för 1–2: G.Ö.

ÖVERKLAGAT BESLUT

Lantmäteriets beslut den 25 februari 2019 i ärende nr BD18211, se bilaga 1

SAKEN

Inställd omprövning av Luleå XX m.m.

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 333437

Postadress
Box 138
901 04 Umeå

Besöksadress
Nygatan 45

Telefon
090-17 21 00

E-post: mmd.umea@dom.se
www.domstol.se, Info om vår
personuppgiftsbehandling:
www.umeatingsratt.domstol.se eller kontakta
oss

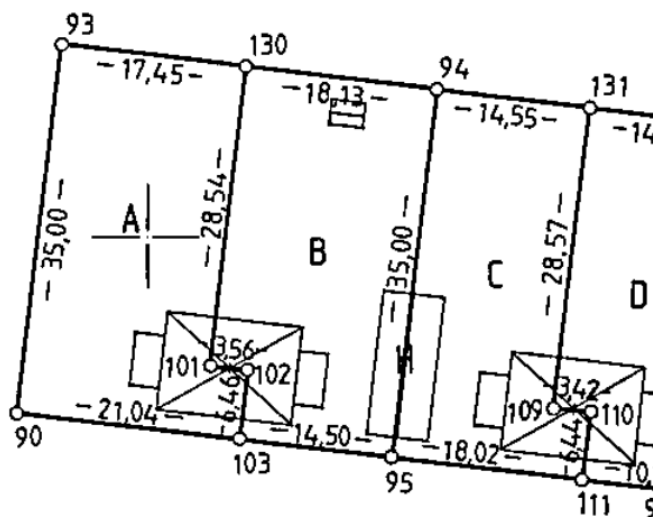
Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

Fastigheterna ZZ och YY i Luleå kommun bildades genom avstyckning den 21 januari 1984 (lantmäteriakt 25-F1984-156). I samband med avstyckningen inrättades en gemensamhetsanläggning, XX (tidigare benämnd ZY), i vilken ZZ och YY har lika stor andel.

Gemensamhetsanläggningen omfattar bl.a. ett gemensamt uthus för fastigheterna. Därutöver uppläts i förrättningen ett servitut, innebärande rätt för ZZ att ta gångväg över YY för åtkomst av uthuset. Se figur 1.

Figur 1. Utdrag ur förrättningskarta från akt 25-F1984-156. Lott A utgör ZZ, lott B utgör YY och uthuset som omfattas av XX är halva byggnaden H på lotten B.

J.A., tomträttsinnehavare till YY, ansökte i mars 2018 hos Lantmäteriet (LM) om förrättning, som efter precisering av ansökan kom att avse upphävande av gångvägsservitutet genom fastighetsreglering samt en omprövning av XX. Av LM:s handlingar framgår att J.A. önskar att uthuset ska utgå ur gemensamhetsanläggningen och istället enbart tillhöra YY. Ägarna till ZZ, G. R.G. och S.P., motsatte sig de sökta åtgärderna.

LM bedömde att förutsättningarna enligt 35 § anläggningslagen (1973:1149), AL, för att ompröva anläggningen inte är uppfyllda och att det därmed inte heller finns förutsättningar för att upphäva av servitutet. Mot denna bakgrund ställde LM in förrättningen i beslut den 25 februari 2019.

LM:s inställelsebeslut har överklagats av J.A. till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING M.M.

J.A. har yrkat att mark- och miljödomstolen upphäver LM:s beslut den 25 februari, upphäver servitutet och – som det får förstås – omprövar XX i enlighet med ansökan hos LM.

J.A. har till mark- och miljödomstolen inlämnat kopior av sammanträdesprotokoll från byggnadsnämnden i Luleå kommun daterade 1983 och 1986 samt fotografier av uthuset m.m.

G. R.G. och S.P. har bestritt ändring.

G. R.G. och S.P. till mark- och miljödomstolen inlämnat fotografier av YY.

VAD PARTERNA HAR ANFÖRT

Till stöd för sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

J.A.

Utrymmet är ett gammalt vedhus som upplåtits som förråd och byggnaden är i stort behov av renovering. Gemensamhetsanläggningen gjordes på grund av att det inte fanns något befintligt förråd till ZZ.

För YY beviljades bygglov den 11 oktober 1983. Då fanns ingen stadsplan för området. När ZZ beviljades bygglov för garage och förrådsbyggnad den 10 april 1986 fanns en stadsplan för området. ZZ

byggde garage/förråd år 1988 och de använder det. Det är oacceptabelt att LM bedömt att det inte är möjligt att ompröva gemensamhetsanläggningen.

Väsentligt ändrade förhållanden

Med stöd av 35 § första stycket punkt 1 AL anförs att förhållandena har förändrats på ett väsentligt sätt genom att ZZ inte längre har något behov av ett extra förråd, eftersom de har byggt ett garage/förråd sedan 30 år tillbaka. Dessutom finns en outnyttjad byggrätt på 120 kvadratmeter inom XY om fastigheten behöver mer utrymme. Därutöver har ZZ nya ägare.

Klart behov av omprövning

Med stöd av 35 § första stycket punkt 3 AL finns ett klart behov av omprövningen av gemensamhetsanläggningen då ägaren av YY är i behov av rollator, rullstol och permobil för att röra sig utanför hemmet. Uthuset behövs för förvaring av permobilen. Det är ägaren av YY som har mest nytta av uthuset.

Upphävande av servitutet

Enligt 7 kap. 4 § fastighetsbildningslagen (1970:988), FBL kan servitut undanröjas om det hindrar ett ändamålsenligt nyttjande av den tjänande fastigheten. Dessutom kan med stöd av 7 kap. 5 § andra meningen FBL servitut upphävas om det till följd av ändrade förhållanden inte behövs för den härskande fastigheten eller om nyttan av servitutet är ringa i jämförelse med belastningen på den tjänande fastigheten.

Nyttan är obetydlig för den härskande fastigheten, men betydande för den tjänande fastigheten.

Övrigt

Utöver det ovan anförda så kan det bl.a. ifrågasättas om vissa villkor i AL för att inrätta gemensamhetsanläggning är/var uppfyllda för XX. Därtill kommer att en omprövning skulle medföra att kostnader för renovering av uthuset inte skulle belasta ZZ.

G. R.G. och S.P.

När den tidigare ägaren av ZZ, tillika ombud för G. R.G. och S.P. i målet, förvärvade fastigheten framfördes inga åsikter om samfällighetens utformning från J.A.. Inte heller framfördes några klagomål eller önskemål om övertagande av förrådet i samband med byte av samfällighetens tak för några år sedan. Kostnaden för byte av tak blev 100 000 kr och J.A. var den som höll i beställningen.

Byggrätten på ZZ kan inte nyttjas pga. befintlig VA-ledning. Vad J.A. har anfört om kostnader för samfälligheten stämmer inte. Att han skulle vara i behov av fler förråd ifrågasätts då han har flera garage, flera förråd samt en container stående på gården m.m.

Några förändrade förhållanden har inte skett sedan köpet av ZZ och YY. Förrådet behövs för förvaring av sommarmöbler m.m. Det som har förändrats är att en av ägarna har blivit äldre. J.A.s behov pga. hälsan beklagas, men utgör inte skäl att förändra gemensamhetsanläggningen. Den troligaste lösningen för att tillfredsställa behoven ligger i form av en bostadsanpassning.

J.A. har i svaromål tillagt bl.a. följande.

Anledningen till att han inte motsatte sig bildandet av en gemensamhetsanläggning och ett servitut var att han inte visste att det skulle vara för evigt. Han trodde att belastningarna skulle upphöra när ägarna av ZZ hade byggt ett eget garage.

Han har inte drivit frågan om en ändring med hänsyn till grannsämjan. Ett ägarbyte på ZZ innebar dock ändrade förhållanden och en möjlighet till upphävande av servitutet.

Det är inte rimligt att han betalar tomträttsavgäld och hemförsäkring för att andra ska kunna nyttja ett förråd gratis. Containern på gården är inte hans och det finns

tillräckligt med förvaringsutrymmen för ZZ, även utan det aktuella förrådet.

LM strävar efter att få bort så många små, gamla och onödiga servitut som möjligt. Detta är en del mot det målet.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen avgör målet utan sammanträde, med stöd av 16 kap. 8 § FBL. Partena har slutfört sin talan.

Av akt 25-F1984-156 framgår att dåvarande fastighetsbildningsmyndigheten (FBM) i samband med avstyckningen av ZZ och YY erhöll byggnadsnämndens medgivande till inrättande av den nu aktuella gemensamhetsanläggningen. FBM angav också som skäl för fastighetsbildningen att denna överensstämmer med upprättat förslag till stadsplan.

Har det inträtt ändrade förhållanden (35 § första stycket punkt 1 AL)?

Stadsplanen för "Karlsviks samhälle och campingplats" (akt 25-P84/9) fastställdes av Länsstyrelsen i Norrbottens län den 27 februari 1984, dvs. drygt en månad efter FBM:s beslut. Inrättandet av gemensamhetsanläggningen står enligt mark- och miljödomstolens bedömning inte i strid med stadsplanens bestämmelser.

Mark- och miljödomstolen bedömer mot bakgrund av det ovan sagda – i likhet med LM – att stadsplanens tillkomst inte i sig medför att förhållandena har ändrats på ett sätt som väsentligt inverkar på frågan om gemensamhetsanläggningens inrättande. Inte heller vad J.A. i övrigt har anfört medför att förhållandena har ändrats på ett sådant sätt som avses i 35 § första stycket punkt 1 AL.

Finns det ett klart behov av omprövning (35 § första stycket punkt 3 AL)?

Möjligheterna till omprövning av en befintlig gemensamhetsanläggning utökades år 1989 genom införandet av bestämmelsen i 35 § första stycket punkt 3 AL.

Bedömningen av om det har framkommit ett klart behov av omprövning ska göras

med utgångspunkten att det är väsentligt att en gemensamhetsanläggning kan verka långsiktigt och under stabila förhållanden. I förarbetena har angetts att en viss restriktivitet måste präglade bedömningen, men att man inte kan bortse från att det i efterhand kan framträda ett klart behov av att modifiera villkoren för anläggningen med hänsyn till vunna erfarenheter. Samtidigt talar berörda fastighetsägares intressen av att bestående rättsförhållanden inte rubbas mot att restriktiviteten för omprövning inte uppluckras (se prop. 1988/89:77 s. 75 och s. 107, samt mark- och miljööverdomstolens avgörande den 4 februari 2019 i mål nr. F 10202-17).

När det gäller vad J.A. har anfört om att det skulle föreligga ett klart behov av omprövning, så bedömer mark- och miljödomstolen – även här i likhet med LM – att det är fråga om personliga behov hos den nuvarande tomträttsinnehavaren och att sådana inte kan läggas till grund för omprövning enligt 35 § första stycket punkt 3 AL.

Mark- och miljödomstolens bedömning i fråga om omprövning av XX Utifrån vad som har framkommit i målet gör mark- och miljödomstolen ingen annan bedömning än LM, nämligen att förutsättningarna saknas för en omprövning av XX. Vad J.A. har anfört medför ingen annan bedömning.

Förutsättningar för upphävande av servitutet

LM har i sitt beslut konstaterat att förutsättningarna för att upphäva servitutet saknas eftersom någon grund för omprövning av gemensamhetsanläggningen inte föreligger.

En prövning av om servitut får ändras eller upphävas ska göras mot villkoren i 7 kap. FBL. För att servitut ska få ändras krävs, enligt 7 kap. 4 § första stycket FBL, att det hindrar ett ändamålsenligt utnyttjande av den tjänande fastigheten eller dess användning i enlighet med detaljplan eller områdesbestämmelser och att denna olägenhet kan undanröjas genom ändringen. Kan i fall som avses i 7 kap. 4 § första stycket FBL olägenheten ej undanröjas genom ändring, får servitutet enligt 7 kap. 5 § första stycket FBL upphävas. Servitut får även upphävas, om till följd av ändrade

förhållanden servitutet ej behövs för den härskande fastigheten eller om nyttan av servitutet är ringa i jämförelse med belastningen på den tjänande fastigheten, 7 kap. 5 § andra stycket FBL.

Mark- och miljödomstolen ifrågasätter inte att servitutet innebär en olägenhet för YY. Med hänsyn till de högt ställda kraven för att upphäva ett servitut bedömer dock domstolen, i likhet med LM, att förutsättningarna för en sådan åtgärd saknas.

Slutsats

I likhet med LM bedömer mark- och miljödomstolen att inget av villkoren i 35 § AL för omprövning av gemensamhetsanläggning är uppfyllda. Vidare saknas förutsättningar att upphäva servitutet.

Överklagandet ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 12 november 2019.

Edvard Breitholtz

Daniel Janonius Löwgren

I domstolens avgörande har tingsfiskalen Edvard Breitholtz, ordförande, och tekniska rådet Daniel Janonius Löwgren deltagit.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.